

Finansdepartementet

Sendt elektronisk

Deres ref.: 19/2782
Vår ref.: 288331

Dato: 26. august 2019

Høring - Hjemmel for å utstyre tolltjenestepersonell med pepperspray som selvforsvarsmiddel

1 INNLEDNING

Vi viser til departementets høringsbrev av 28.6. 2019 vedrørende ovennevnte høring.

Det er en prioritert oppgave for Advokatforeningen å drive rettspolitisk arbeid gjennom høringsuttalelser. Advokatforeningen har derfor en rekke lovutvalg inndelt etter fagområder. I våre lovutvalg sitter advokater med særskilte kunnskaper innenfor det aktuelle fagfelt og hvert lovutvalg består av advokater med ulik erfaringsbakgrunn og kompetanse innenfor fagområdet. Arbeidet i lovutvalgene er frivillig og ulønnet.

Advokatforeningen ser det som sin oppgave å være en uavhengig høringsinstans med fokus på rettssikkerhet og på kvaliteten av den foreslåtte lovgivningen.

I saker som angår advokaters rammevilkår vil imidlertid regelendringen også bli vurdert opp mot advokatbransjens interesser. Det vil i disse tilfellene bli opplyst at vi uttaler oss som en berørt bransjeorganisasjon og ikke som et uavhengig ekspertorgan. Årsaken til at vi sondrer mellom disse rollene er at vi ønsker å opprettholde og videreutvikle den troverdighet Advokatforeningen har som et uavhengig og upolitisk ekspertorgan i lovgivningsprosessen.

I den foreliggende sak uttaler Advokatforeningen seg som ekspertorgan. Saken er forelagt lovutvalget for strafferett og straffeprosess. Lovutvalget består av Halvard Helle (leder), Ann Helen Aarø, Anders Brosveet, Thomas Horn, René Ibsen, Karl Nicolai Vogt Skjerdal, Frode Sulland, Inger Marie Sunde og Lars Christian Sunde.

2 BAKGRUNN

Finansdepartementet har foreslått å endre våpenforskriften § 9, slik at bestemmelsen åpner for at tolltjenestemenn kan utstyres med pepperspray. Forslaget er primært begrunnet med at dette vil kunne

gi tjenestefolkene økt opplevelse av trygghet i forbindelse med kontroll av vareinnførsel til Norge. Det heter i høringsnotatet at det *"er ønskelig at tjenestepersonellet blir utstyrt med pepperspray til bruk i nødverge som et risikoreduserende virkemiddel i den operative grensekontrollen"*.

Med unntak for forsvaret og politiet er det i dag forbudt å erverve, inneha eller eie pepperspray, men politimesteren kan dispensere fra forbudet dersom særlige grunner foreligger. I forbindelse med et toårig prøveprosjekt fra 1. januar 2016 til 31. desember 2017 ble Tollvesenet gitt tillatelse til å inneha slike våpen. Det fremgår av oppslag i media at Tollvesenet også etter prøveperiodens utløp har innehatt slike våpen, og at dette da har skjedd uten nødvendig hjemmel.

3 KOMMENTARER

Advokatforeningen er uenig i at tolltjenestemenn på permanent basis skal gis adgang til å bære pepperspray. Det er et viktig prinsipp at kun de to instanser som ivaretar Statens maktmonopol; forsvaret og politiet – skal ha tilgang til og i ytterste konsekvens benytte seg av våpen i den operative tjenesten, dersom dette er rettslig og faktisk forankret i den konkrete situasjonen.

Advokatforeningen kan ikke se at høringsnotatet på noe vis gir en overbevisende begrunnelse for at det er nødvendig å utstyre tolltjenestemenn med pepperspray, som er et våpen med stort farepotensial. Det er i og for seg tilstrekkelig å vise til at etaten i to år har hatt tilgang til bruk av pepperspray uten at det i ett eneste tilfelle har vært benyttet. Heller ikke i den perioden pepperspray har vært båret ulovlig og uten hjemmel, har slike våpen vært benyttet.

I høringsnotatet henvises det til at en intern evalueringsrapport konkluderte med at pepperspray har gitt tjenestepersonell *"en betydelig økt opplevd trygghet"*. Det er direkte påfallende at denne evalueringsrapporten ikke er fremlagt sammen med høringsnotatet. Verken offentligheten eller høringsinstansene er gitt muligheten til å gå kritisk gjennom evalueringsrapporten.

Advokatforeningen merker seg at forslaget er begrunnet i en rekke nærmere ekstremisituasjoner med bakgrunn i en overordnet risikovurdering for 2018 der fysiske angrep vurderes som "sannsynlig":

Som eksempel på angrep nevnes bevisst/tilsiktet skade på tjenestepersonell, vold, enten på grensen eller på tjenestested, en pressituasjon mot tjenestepersonell, ran, press med kjøretøy under utrykning, terror/bomber, angrep med biologiske faktorer, kjemikalier eller at tjenestepersonell tas som gissel.

Det å løse slike ekstremisituasjoner hører til det sivile politiets kjerneoppgaver. Riktignok tas det til orde for at pepperspray kun skal brukes i nødverge. Det er imidlertid ikke helt lett å få øye på hvordan tollpersonell skal kunne forsvare seg mot en del av disse risikofaktorene ved bruk av pepperspray.

Men forslaget går også lenger, ved at bevæpningen med pepperspray også skal bidra til *"å trygge hverdagen for tjenestepersonellet"*. Advokatforeningen vil advare mot en utvikling og utglidning der andre offentlige tjenestemenn enn forsvarspersonell og politifolk gis tilgang til våpen. Innen førstelinjen i offentlig forvaltning er det en rekke yrkesgrupper som befinner seg regelmessig i utsatte situasjoner, ikke minst i deler av helsevesenet og NAV-ansatte. Skal også disse gruppene få anledning til å væpne seg for å oppleve økt trygghet? Bør adgangen utvides til private vektere, parkeringsvakter og sikkerhetsvakter på store arrangementer? Det vil være et skritt i feil retning.

Samfunnet vårt opplever en nedgang i voldsutøvelse på et overordnet plan. SSBs levekårsundersøkelse fra 2015, som ble publisert i 2016, viser nedgang i antall ofre som blir utsatt for vold og trusler, og antallet er nå lavere enn det har vært så lenge dette har vært målt.

I 2015 rapporterte 3,5 prosent at de var utsatt for vold eller trusler om vold. Dette er en reduksjon fra 2012, da tallet var 4,3 prosent, og det er en betydelig reduksjon fra perioden 1987-2007 da tallet varierte mellom 5,0 og 5,5 prosent. For første gang rapporteres det om mindre vold og trusler enn de 3,8 prosent som ble rapportert da undersøkelsen startet i 1983.

Andelen anmeldte voldstifeller har holdt seg nokså stabil de siste årene. Tar man hensyn til befolkningsøkningen, betyr det at voldsnivået er lavere enn før. Anmeldelse av den alvorlige volden har gått ned, mens den mindre alvorlige volden har økt.

I høringsnotatet er det vist til at det i perioden 2014 til 2017 ble rapportert inn 59 truende hendelser, men det er ikke argumentert for at pepperspray var et egnet virkemiddel til å avverge noen av disse hendelsene.

I en slik situasjon er det paradoksalt og overraskende at myndighetene ønsker å åpne opp for bevæpning av nye arbeidsgrupper. Jo flere grupper som har tilgang på våpen, desto mer utrygt vil samfunnet kunne oppleves.

4 AVSLUTNING/OPPSUMMERING

På denne bakgrunn går Advokatforening mot endringen i forskriftshjemmel. Tilgang til pepperspray i Tollvesenets operative tjeneste vil innebære en uakseptabel utvidelse av de grupper offentlige tjenestemenn som skal ha rett til å bære våpen, og til syvende og sist vil dette kunne føre til økt reell utrygghet i samfunnet.

Jens Johan Hjort
leder

Vennlig hilsen

Merete Smith
generalsekretær

Saksbehandler: Trude Molvik
tm@advokatforeningen.no